

یادداشت

ابعاد حقوق بشری طرح حمایت از حقوق کاربران در فضای مجازی

امیر بی‌پروا، فعال حقوق بشر

● در یکی از روزهای نیمه خرداد سال جاری هم‌زمان با رقابت‌های انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۴۰۰ بعضی از رسانه‌ها به نقل از یک نماینده انقلابی مجلس انقلابی خبر طرحی با عنوان صیانت از حقوق کاربران فضای مجازی را که دارای عنوان تأمل‌برانگیزی بود، مطرح کردند؛ اما چند ساعت پس از انتشار از سوی برخی رسانه‌ها این موضوع تکذیب شد و در میان افکار عمومی کمرنگ شد؛ اما با گذر ایام مجدداً این خبر در شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های گروهی مطرح شد و نسخه‌ای از این طرح منتشر شد و نهایتاً در ششم مرداد تحت عنوان طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات کاربردی فضای مجازی براساس اصل ۸۵ قانون اساسی به کمیسیون مربوطه ارجاع شد. پیش‌نویس طرح نشان می‌دهد که این طرح در سی‌وهفت ماده تدوین شده است. فرانونی لازم است در فرایند تدوین و تصویب براساس مؤلفه‌های حقوق‌بشری مطابق با قانون اساسی و استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر حداقل مطابق با اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق‌های حقوق مدنی و سیاسی و میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که ایران نیز آن را تصویب و امضا کرده است، باشد؛ بنابراین شایسته است نسبت به مرور مفاد این طرح و تطبیق آن با استانداردهای حقوق مذاقه‌ای داشته باشیم.

اولین مطلب تعریف خدمات پایه کاربردی در بند الف ماده یک پیش‌نویس است که در آن تعریف جامع و دقیقی از خدمات پایه ارائه نشده است و به تعریف شورای عالی فضای مجازی ارجاع داده است که لازم است قانون‌گذار به‌عنوان یک اصل بدیهی حقوقی نسبت به تعریف مفاهیم در متن قانون اقدام کند و آن تعریف برای همگان قابل فهم باشد تا همه افراد بدون تبعیض توانایی فهم قانون را داشته باشند. هرچند که جعل به قانون رافع مسئولیت نیست؛ اما همگان حق بر فهم نسبت به قانون دارند، پس شایسته بود یک تعریف جامع و مانع از خدمات پایه کاربردی در بند الف پیش‌نویس ارائه می‌شد تا همگان ازجمله نویسنده این مقاله که فاقد تحصیلات در زمینه فناوری اطلاعات است، متوجه آن بشوند. به موجب ماده ۵ سند امنیت قضائی و اصل شفافیت همه قوانین و مقررات باید برای عموم قابل فهم باشد. فلسفه ماده ۱ قانون مدنی اقتضای قانون را در روزنامه رسمی برای اطلاع عموم آرازم دانسته است. دلیل لزوم قابل فهم بودن و شفافیت قانون است تا همگان متوجه منظور قانون‌گذار بشوند و حق بر فهم قانون از لوازم اصل شفافیت به‌عنوان یکی از بنیادهای حقوق‌بشری است. به منظور حمایت از همه کاربران بدون تبعیض لازم است که قانون‌گذاران در طرح پیشنهادی ضمن تعریف واژگان اصطلاحات و عباراتی را به کار برند تا برای همه کاربران فضای مجازی قابل فهم باشد تا کاربران نسبت به حقوق و تکالیف خود آگاه بشوند.

غیبت جامعه مدنی در فرایند تنظیم کَری

در ماده ۳ پیش‌نویس به کمیسیون تنظیم‌گری مقررات اشاره شده است که اکثریت اعضای کمیسیون از نهادهای دولتی و نظامی است که در میان اعضای آن جای نمایندگان کاربران فضای مجازی، نهادهای جامعه مدنی خالی است و صرفاً به یک نماینده از نظام صنفی رایانه‌ای اشاره شده است و اقا‌ش مختلف حاضر در فضای مجازی یعنی روزنامه‌نگاران، خبرنگاران، استادان دانشگاه و متخصصان علوم فناوری اطلاعات در این شورا نیستند، لازم بود که در کنارش قانون حداقل با متن قوانین دیگر مثل قانون مطبوعات و هیئت منصفه مطبوعات توجهی می‌شد که برای متخصصان فن و بازیگران جامعه مدنی فضای کنشگری را فراهم کرده است. حق بر مشارکت شهروندان در قانون‌گذاری و مدیریت فضای مجازی را ملاحظه نشده است و فقدان حضور نمایندگان نهادهای مستقل مدنی نادیده‌گرفتن کاربران فضای مجازی در فرایند تنظیم‌گری است و با عنوان قانون حمایت از کاربران فضای مجازی دارای مغایرات آشکار است.

گذرگاه ایمنی مرزی و کارکرد اینترنت

اینترنت به‌عنوان یک پدیده جهانی دارای ماهیتی فرامرزی و فراملی است و آن را نمی‌توان محدود به یک محدوده جغرافیایی کرد و اساساً اینترنت ملی واژه‌ای مغایر با کارکرد و ویژگی‌های اینترنت است. برای مثال اینترنت یک ابزار مؤثر است تا یک محقق با پژوهشگر از دورترین نقطه غرب عالم به یک کتاب در زمینه تاریخ ایران در کتابخانه‌ای در غرب دسترسی پیدا کند یا یک ایرانی علاقه‌مند به علم و دانش به مقاله یا کتابی در یکی از رشته‌های علوم در یکی از دانشگاه‌های اروپا دسترسی پیدا کند و فضای مجازی بستر گفت‌وگو و تبادل ایده دانشمندان علوم مختلف را فراهم کرده است؛ به‌طوری‌که در همین دوران همه‌گیری کرونا بسیاری از دانشجویان بین‌المللی در کلاس‌های درس خود هزاران کیلومتر دورتر از دانشگاه در خانه و کشور خود شرکت می‌کردند که بدون هر نوع محدودیت زمانی و مکانی چنین امکاناتی فراهم شد. به نظر می‌رسد مواد ۹ و ۱۰ پیش‌نویس که عنوان گذرگاه مرزی را برای مدیریت ترافیک ورودی و خروجی در نظر گرفته است، با کارکرد و اهداف شبکه جهانی مغایرت دارد و به‌نوعی مغایر با اصل دسترسی همگان به دانش و اطلاعات یعنی ماده ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده ۱۹ میثاق حقوق مدنی و سیاسی است…

ادامه در صفحه ۴

شرق: از چهار اسفند سال ۹۸، یعنی روزی که رئیس‌جمهور در حکمی وزیر بهداشت را مأمور تشکیل «ستاد ملی مبارزه با کرونا» کرد، کمی بیش از ۱۷ ماه گذشته و روز گذشته، هفتادوهشتمین یا به عبارتی آخرین جلسه ستاد ملی مقابله با کرونا در دولت دوازدهم به ریاست حسن روحانی برگزار شد. این ستاد با مصوبه شورای عالی امنیت ملی تشکیل شد و تمام تصمیمات درباره اقدامات ضروری درخصوص مقابله با کرونا در آن گرفته می‌شود. حسن روحانی در این جلسه به کمک‌های برگزاری این جلسه در طول شیوع کرونا برای تصمیم‌گیری در زمینه مقابله با این ویروس پرداخت و گفت: «ما در هر هفته تصمیماتی که احساس می‌کردیم ضروری است در این جلسه اتخاذ می‌کردیم و ۵۷۳ مصوبه داشتیم که برای همه آنها اجرائی شدن را در نظر گرفتیم.»

ماسک رازوی هوامی‌زدند

او همچنین گفت هماهنگی و همفکری که بین سه قوه و نهادهای نظامی در این ستاد شکل

گرفت به شورای عالی امنیت ملی شباهت داشت. روحانی ادامه داد: «تصمیمات ما همواره بر پایه خرد جمعی بوده است. بحث و بررسی و بعد تصمیم‌گیری انجام شده و در سه یا چهار سطح این مسائل مورد بحث قرار می‌گرفته است تا تصمیمات پخته‌ای باشد و همه این تصمیمات را نگاه کنیم موردی نمی‌بینیم که مخالف اصول علمی و بی‌توجه به تجربه جهانی باشد.» رئیس‌جمهور اما از عدم کمک کشورهای دیگر نیز گفت: «ما که در اوایل شیوع کرونا تحریم بودیم ولی سایر کشورها هم کسی به کسی کمک نمی‌کرد و ماسک را روی هوا از هم می‌زدند. کسی حاضر نبود که به ما کمک کند و ما روی توان داخلی خود از جمله در زمینه‌های پروتکلی مثل تأمین ماسک و مواد ضدعفونی‌کننده تکیه کردیم.»

دوگانه‌سازی کرونایی

نکته‌ای که رئیس‌جمهور در این یک‌سال‌ونیم بارها به آن اشاره کرد، دوگانه‌سازی‌هایی بود که درباره کرونا ایجاد شد. او در این خصوص توضیح

سیاست

آخرین جلسه ستاد ملی مبارزه با کرونا در دولت دوازدهم برگزار شد

نبرد روحانی با دوگانه‌سازی‌های کرونایی

داد: «اولین دوگانه که از سوی خارج‌نشین‌ها مطرح شد و هرچند تعدادشان زیاد نبود اما اصل آن دوگانه‌سازی خطرناک بود. دوگانه علم و دین بود که در گام اول رهبری با آن به مقابله پرداخت و بعد نیز تمامی مراجع تقلید و علمای طراز اول با این امر همراهی کردند، مگر یک‌سری افراد در سطوح پایین که حرف‌هایی می‌زدند اما در مجموع اصلاً اجازه شکل‌گیری این دوگانه‌سازی را ندادیم.»

روحانی ادامه داد: «دومین دوگانه‌سازی معیشت و سلامت مردم بود که ما کوشیدیم با توجه به شرایط اقتصادی جامعه و دسته‌بندی مشاغل و اصناف و توجه به شرایط شیوع کرونا به شکلی عمل کنیم که از این دوگانه‌سازی عبور کنیم و خدا را شکر که همین‌طور شد.

او همچنین به دوگانه واکنس داخلی و خارجی نیز اشاره کرد: «ما در این زمینه هم دوگانه‌ها را کنار زدیم و گفتیم در خارج به هر کجا که اعتماد کردیم آن را وارد می‌کنیم و در کنار آن واکنس داخلی را هم پیگیری می‌کنیم. روند کار ما هم برای تولید

مجلس اصولگرایان راهی به جز تصویب ندارد

طرح شفافیت آرای نمایندگان پاشنه آشیل طرح صیانت از فضای مجازی

امامین انقلاب و بنا به وعده‌های بیش از انتخاب‌شان، بدون ذره‌ای تعلل و واهمه مواضع خود را شفاف با مردم در میان بگذارند، فرصت‌های پیش‌آمده برای اجرای شفافیت را به‌سادگی از دست دادند و متأسفانه شاهد بودیم که تصویب این‌ طرح مهم در نتیجه عدم همراهی تعدادی از نمایندگان، از دستور کار خارج شد. طبعاً مطالبه شفافیت آرا مطالبه‌ای بحق و اقل انتظار از سوی مردمی است که به این نظام علقه داشته و در مسیر پیشرفت آن از هیچ تلاشی مضایقه ندارند و برای حفظ این انقلاب تا پای جان می‌روند. در آخر، با توجه به سخنان مقام معظم رهبری در درس خارج از فقه در تاریخ ۹۷/۷/۲۳ که موضوع شفافیت را به‌مثابه دستوری برای تمام ارکان نظام اسلامی دانستند، ما، جمعی از دانشجویمعلمان دانشگاه فرهنگیان، از ولکای ملت مطالبه داریم که طرح اصلاح موادی از آیین‌نامه داخلی مجلس (طرح شفافیت آرای نمایندگان مجلس) پیش از تحلیف رئیس‌جمهور منتخب در دستور کار اصولگرایی در اعتراض شنیده شده است.

نمایندگان که در برابر عمل انجام‌شده قرار گرفته‌اند و خود را مجبور به پاسخ‌گویی می‌دانند، به صرافت افتاده‌اند که طرح را هرچه سریع‌تر تصویب کنند. فارس خیر داده که عضو هیئت‌رئیس‌ه مجلس از مطلوب‌بودن فضای مجلس درباره این طرح خبیر داده و گفته به‌زودی شفافیت آرای نمایندگان به تصویب نهایی می‌رسد. حسینعلی حاجی‌دلیگانی گفته طرح شفافیت آرا که توسط کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس نهایی شد و آخرین اصلاحات و پیشنهادهای نمایندگان

واکنس در کشور از دنیا چندان عقب نبود، باید بدانیم که واکنس‌سازی کار یک روز و شش ماه نیست و در نهایت ما این دوگانه را هم رفع کردیم.» روحانی در این جلسه گفت آن قولی که به مردم برای واکنسناسیون سن‌های بالاتر و نیز مشاغل پرخطر داده بودیم امروز به طور کامل در حال اجراست اما به این نکته اشاره نکرد در حالی که در پیک پنجم کرونا به سر می‌برسم اما هنوز درصد کمی از مردم در کشور واکنسینه‌شده‌اند.

رئیس‌جمهوری البته همچنان به مردم یادآوری کرد که عامل اصلی ابتلا به ویروس کرونا رعایت پروتکل‌های بهداشتی است و تا زمانی که ۷۵ درصد از جامعه واکنس نزده باشند همچنان امکان ابتلا وجود دارد. او همچنین ابزار امیدواری کرد که مسئولان دولت سیزدهم کار این ستاد را ادامه دهد و همین روند طی شود. باید دید ابراهیم رئیسی به‌عنوان رئیس‌جمهور جدید در هفتادونهمین جلسه ستاد مبارزه با کرونا، راه آمده دولت روحانی را ادامه می‌دهد یا طرحی نو درخواهد انداخت.

درباره آن اعمال شده است، در دستور کار رسیدگی در صحن علنی مجلس قرار دارد. او گفته که یک سری انتقادات و ایراداتی که برخی نمایندگان نسبت به طرح شفافیت آرا داشتند، رفع شده و امیدوارم با ارائه پیشنهادهای جدید برخی دیگر از نمایندگان در صحن علنی، در نهایت رای مثبت را دریافت کرده و مصوب شود. سه روز پیش یک نماینده در توییتی از اتمام بررسی طرح شفافیت آرای نمایندگان در کمیسیون آیین‌نامه داخلی مجلس و ارسال به هیئت‌رئیس‌ه به منظور بررسی در صحن مجلس خبر داده بود.

براساس این سخنگوی کمیسیون تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس، سمیه محمودی، گفته است: طرح دوفوریتی الزام دستگاه‌های اجرائی برای پاسخ‌گویی به تذکرات نمایندگان تصویب شد و بلافاصله ۴۸ ساعت وقت داشتیم بر روی آن کار کنیم؛ بنابراین طرح شفافیت آرای نمایندگان چند هفته عقب افتاد. رای‌گرفتن در آیین‌نامه بسیار سخت است و هر رایی که می‌خواهیم بگیریم، باید دوسوم اعضا به آن رای دهند و طرح شفافیت آرا چون دوسوم رای را کسب نکرد، نتوانست بالا بیاید. سخنگوی کمیسیون تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس ادامه داد: قبلاً کمیسیون مصوب کرده بود که ۱۵ نفر از نمایندگان می‌توانند درخواست کنند تا رای‌گیری درباره طرح، لایحه و موضوع خاص علنی نباشد که اعضای کمیسیون مصوب کردند که هرگاه ۱۵ نفر از نمایندگان چنین درخواستی را داشته باشند، یک نفر از آنها باید به مدت پنج دقیقه در صحن مجلس به تشریح دلایل رای‌گیری مخفی برای آن موضوع خاص بپردازد و درصورتی‌که نمایندگان با آن موافق باشند، رای‌گیری درباره آن موضوع مخفی خواهد بود. او عنوان کرد: براساس مصوبه کمیسیون رای‌گیری درباره قراردادها و معاهدات بین‌المللی بلااستنا شفاف خواهد بود و اینکه ۱۵ نفر از نمایندگان درخواست رای‌گیری مخفی داشته باشند، شامل این بخش نمی‌شود. سخنگوی کمیسیون تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس گفته است که قرار شد تصویر و صوت جلسات هفتگی هیئت‌رئیس‌ه مجلس و حتی رای‌های مخالف و موافق آنها در اختیار نمایندگان قرار بگیرد.

به نظر می‌رسد که نمایندگان اصولگرای مجلس یازدهم هیچ بهانه و راهی برای تصویب‌نکردن طرح شفافیت آرای نمایندگان ندارند؛ طرحی که خدششان منبع آن بودند و گوش فلک را برای تصویب‌نشدهندش در مجلس گذشته کر کردند.

ادامه از صفحه اول

لزوم برخورد با قاچاقچیان انسان

یعنی در دوره کوتاهی شهروندانی که قصد مهاجرت و خروج از طریق مرزهای شمال غربی ایران را دارند، افزایشی چندبرابری و هزاران نفره را رشد چندصد درصدی داشته است. این شرایط جدید موجب روی آوردن گروهی سودجو به قاچاق انسان شده و تبادل پول قابل توجه در امر جابه‌جایی آوارگان از مرزهای شرقی و جنوبی کشور به سوی مرزهای شمال غربی زمینه‌ساز افزایش شمار مشارکت‌کنندگان در قاچاق انسان شده است. همچنین انبوه چنده هزارنفری آوارگان که در مناطق مرزی خوستار انتقال به آن سوی مرز هستند، نیز موجب وسوسه گروه‌های زیادی در این مناطق شده تا وارد کار قاچاق انسان شوند و سودی کسب کنند. به شکلی که در یکی از سال‌های اخیر شمار آوارگان بازداشت‌شده در یکی از استان‌های مرزی کشور به حدود ۵۰ هزار نفر رسیده که حدود ۸۰ درصد آنان را آوارگان افغانستانی تشکیل داده و مابقی از دیگر کشورهای منطقه و فرامنطقه بوده‌اند. اگر این رقم درست باشد، قطعاً شمار کسانی که بازداشت نشده و موفق به خروج از ایران شده‌اند، چندین برابر این رقم و نشانگر ابعاد وسیع قاچاق انسان در مرزهای غربی است. البته بازداشت هزاران نفر که قصد خروج غیرقانونی از کشور را داشته و نگهداری این حجم بزرگ از بازداشتی‌ها در کمپ‌ها و عدم آمادگی نهادهای مسئول دراین‌باره موضوعی است که نیازمند پیگیری و بررسی مستقلی است.

۴- تحولات اخیر افغانستان و افزایش جنگ و ناامنی موجب آوارگی شمار بیشتری از اهالی این کشور جنگ‌زده از طریق ایران شده است. تجهیز مرزبانی‌های کشور به ابزارهای فنی، تکنیکی، انتظامی و تدارکاتی بیشتر و افزایش شمار مرزبانان و امکانات آن از بدیهی‌ترین نیازهای کشور دراین‌باره است. گمانیکه در کشور ترکیه دراین‌باره اقدامات محسوسی در جوار مرزهای ایران ازجمله اعزام هزاران نیروی نظامی و تجهیزات صورت گرفته است.

۵- متأسفانه در کنار افزایش شمار آوارگانی که در حال خروج از کشور و عزیمت به سوی اروپا از طریق کشور همسایه هستند، ظهور پدیده‌ای عجیب و غیرانسانی موجب نگرانی شده است. گروهان‌گناری به قصد اخاذی از آوارگان توسط قاچاقچیان انسان ازجمله این رفتارهای غیرانسانی است. در برخی موارد جداکردن مسیر عبور زنان و مردان و در نتیجه تعرض به زنان و در برخی موارد گروهان‌گیری و ارسال فیلم و عکس از طریق فضای مجازی برای خانواده آواره و درحالت پوچ و باج ازجمله شکردهای این گروه از قاچاقچیان است. برخی از قاچاقچیان با استفاده از روش گروهان‌گیری و حتی بدتر از آن بریدن گوش، بینی و زبان آوارگان بدفرجام و بی‌بانه و ارسال فیلم و عکس از این اقدامات برای وابستگان‌شان، درخواست پول می‌کنند و هشدار به اینکه اقدامات بعدی خشن‌تر بوده و حتی ممکن است به قتل آواره منجر شود. این‌ روش قاچاقچیان نهمتها اقدامی غیرانسانی است بلکه موجب شده تا وجدان عمومی در برابر این اتفاق به‌شدت ملتهب شود. انتشار چنین فیلم‌هایی به‌ویژه در افغانستان موجب تحریک افکار عمومی شده است. مسئولان انتظامی و مرزبانی تاکسون گروه‌هایی از این قاچاقچیان را بازداشت و شماری از گروهان‌ها را آزاد کرده‌اند، اما افزایش شمار این نوع از گروهان‌گیری می‌تواند پیامدهای بدتری داشته باشد. بدیهی است که نهادهای مسئول به‌ویژه مسئولان اجرائی و قانونی در سطح ملی با توجه بیشتر به نیازهای نیروهای زحمتکش و خدام مرزبانی در مرزهای کشور باید بر به‌ویژه در مرزهای شمال غربی کشور، باید بر میزان مراقبت‌ها افزوده و به برخورد جدی با این پدیده غیرانسانی و زشت بپردازند. هرچند مدیریت و مقابله با خروج غیرقانونی از کشور نیازمند اصلاحات اساسی و ساختاری در حوزه‌های سیاسی و اقتصادی در مقیاس ملی است اما بریدن گوش، بینی و زبان آوارگان توسط قاچاقچیان و اقدامات شنيع و غیرانسانی دیگر پدیده‌ای نیست که بشود در برابر آن سکوت کرد یا بی‌تفاوتی تنها نظاره‌گر آنها بود. برخی گزارش‌ها حاکی از سازمان‌یافتگی این اقدامات است. برخورد فوری، جدی، جامع و فراقیر با این قاچاقچیان و اتخاذ روش‌های کارشناسی برای مقابله با این پدیده غیرانسانی باید در دستور کار نهادهای مسئول قرار گیرد.

اصل ۸۵؛ پنهان‌کاری یا ضرورت؟

خصوصاً اینکه این ابهام مطرح است که حامیان این طرح قصد دارند کار خود را در خلوت و به دور از زحمتی که نظارت افکار عمومی روی آنها ایجاد می‌کند، به سرانجام برسانند. در شرایطی که نگرانی افکار عمومی بابت جزئیات این طرح بسیار جدی است و این نگرانی به صورت گسترده بیان شده و در مقابل از یک سو پاسخی منطقی بابت دلایل و ضرورت بررسی این طرح در کمیسیون فرهنگی به جای صحن مجلس داده نمی‌شود و از سوی دیگر برخی مدافعان شناخته‌شده این طرح تندترین اتهامات نظیر جاسوسی را متوجه منتقدان و مردم می‌کنند، جا دارد تا به شکل مضاعف نگران تلاش برای «پنهان‌کاری» در مسیر بررسی و تصویب این طرح شد.